

TITLUL IV

INFRAȚIUNI CONTRA ÎNFĂPTUIRII JUSTIȚIEI

Considerații generale

În expunerea de motive se precizează că „Reglementarea infracțiunilor contra înfăptuirii justiției cunoaște modificări importante, justificate și solicitate de noile relații ale unei societăți democratice în cadrul căreia dreptatea este ridicată la rang de valoare supremă [art. 1 alin. (3) din Constituție], și are ca obiectiv asigurarea legalității, independenței, imparțialității și fermității în procesul de înfăptuire a actului de justiție, prin sancționarea penală a faptelor de natură să influențeze grav, să ignore ori să submineze autoritatea justiției.

Pornind de la aceste rațiuni au fost identificate și incriminate o serie de fapte evidente și în practica judiciară, care pot afecta semnificativ activitatea de înfăptuire a justiției precum: obstrucționarea justiției, influențarea declarațiilor, vendeta, presiuni asupra justiției, compromiterea intereselor justiției, sfidarea instanței, asistența și reprezentarea neloială sau neexecutarea sancțiunilor penale.

Sub aspectul sistematizării, infracțiunile contra înfăptuirii justiției sunt prevăzute în Titlul IV al părții speciale după titlul consacrat infracțiunilor contra autorității. În primul rând se observă că, spre deosebire de reglementarea în vigoare, unde această categorie de infracțiuni este prevăzută în Capitolul II din Titlul IV intitulat „Infracțiuni care aduc atingere unor activități de interes public sau altor activități reglementate de lege”, în noua reglementare infracțiunile contra înfăptuirii justiției sunt prevăzute într-un titlu distinct pentru a acorda importanța cuvenită acestei autorități, care reprezintă una dintre cele trei puteri ale statului și doar o activitate de interes public.

În al doilea rând, sub aspect terminologic, a fost înlocuită denumirea de „Infracțiuni care împiedică înfăptuirea justiției” cu cea de „Infracțiuni contra înfăptuirii justiției” întrucât, așa cum pe drept cuvânt s-a subliniat de altfel și în literatura de specialitate, prin aceste infracțiuni nu este întotdeauna împiedicată efectiv înfăptuirea justiției, unele neavând nici măcar această aptitudine (denunțarea calomnioasă în forma de bază sau încercarea de a determina mărturia mincinoasă), dar pot produce o stare de pericol pentru realizarea actului de justiție”¹.

Secțiunea 1

Sistematizarea incriminărilor

În noul Cod penal infracțiunile contra înfăptuirii justiției sunt prevăzute în Titlul IV din Partea specială (art. 266-288 C. pen.), cu aceeași denumire, după infracțiunile privind autoritatea și frontiera de stat ce au fost grupate în Titlul III din Partea specială a Codului penal.

¹ Valerian Cioclei, *Codul penal (Legea nr. 286/2009, Expunere de motive*, Ed. C.H. Beck, București, 2009, pp. 49 și 50.

Infracțiunile cuprinse în acest titlu nu sunt structurate în capitole, fiind menționate într-o ordine cronologică aleasă aleatoriu de către legiuitor.

Astfel, în cuprinsul acestui titlu sunt prevăzute un număr de 22 de infracțiuni, după cum urmează:

- nedenunțarea (art. 266 C. pen.);
- omisiunea sesizării (art. 267 C. pen.);
- inducerea în eroare a organelor judiciare (art. 268 C. pen.);
- favorizarea infractorului (269 C. pen.);
- tăinuirea (art. 270 C. pen.);
- obstrucționarea justiției (art. 271 C. pen.);
- influențarea declarațiilor (art. 272 C. pen.);
- mărturia mincinoasă (art. 273 C. pen.);
- răzbunarea pentru ajutorul dat justiției (art. 274 C. pen.);
- sustragerea sau distrugerea de probe ori de înscrisuri (art. 275 C. pen.);
- compromiterea intereselor justiției (art. 277 C. pen.);
- încălcarea solemnității ședinței (art. 278 C. pen.);
- ultrajul judiciar (art. 279 C. pen.);
- cercetarea abuzivă (art. 280 C. pen.);
- supunerea la rele tratamente (art. 281 C. pen.);
- tortura (art. 282 C. pen.);
- represiunea nedreaptă (283 C. pen.);
- asistența și reprezentarea neloială (art. 284 C. pen.);
- evadarea (art. 285 C. pen.);
- înlesnirea evadării (art. 286 C. pen.);
- nerespectarea hotărârilor judecătorești (art. 287 C. pen.);
- neexecutarea sancțiunilor penale (art. 288 C. pen.)².

În doctrina recentă, grupul de infracțiuni contra înfăptuirii justiției au fost împărțite în patru subgrupe, respectiv:

1. Infracțiuni cu privire la sesizarea justiției (nedenunțarea, omisiunea sesizării, inducerea în eroare a organelor judiciare și influențarea declarațiilor);

2. Infracțiuni cu privire la exercitarea activității judiciare (compromiterea intereselor justiției, obstrucționarea justiției, cercetarea abuzivă, mărturia mincinoasă, favorizarea făptuitorului, tăinuirea, sustragerea sau distrugerea de probe ori de înscrisuri și represiunea nedreaptă);

3. Infracțiuni contra autorității justiției și hotărârilor judecătorești (ultrajul judiciar, încălcarea solemnității justiției, evadarea, înlesnirea evadării, nerespectarea hotărârilor judecătorești și neexecutarea sancțiunilor penale);

4. Alte infracțiuni contra înfăptuirii justiției (asistența și reprezentarea neloială, răzbunarea pentru ajutorul dat justiției, supunerea la rele tratamente și tortura)³.

² Ion Rusu, Nelu Niță, *Aspecte generale privind infracțiunile contra înfăptuirii justiției, în concepția noului Cod penal*, Conferința Națională cu participare internațională DEVIANȚĂ ȘI CRIMINALITATE – Evoluție, Tendințe și Perspective, ed. a III-a 2017, Bacău, Editori coordonatori: O. Predescu, C. Duvac, M.A.Tomiță, N. Niță, I. Rusu, N.-E. Hegheș, M.C.Bogea, Ed. Universul Juridic, București, 2018, pp. 345 și 346.

³ Maria Oprea, *Infracțiuni contra înfăptuirii justiției*, Biblioteca de Drept Penal, Tomul 9, Colecție inițiată și susținută de Sergiu Bogdan, Ed. Universul Juridic, București, 2015, pp. 14-578.

Secțiunea a 2-a

Noul Cod penal în raport cu legea anterioară

În Codul penal din 1969 în reglementarea sa inițială, în cadrul Titlului VI cu denumirea „Infrațiuni care aduc atingere activității organizațiilor de stat, organizațiilor obștești sau altor activități reglementate de lege”, Capitolul II „Infrațiuni care împiedică îndeplinirea justiției” erau prevăzute un număr de 14 infracțiuni (art. 259-272 C. pen. din 1969).

Ulterior, după anul 1989, noul legiuitor a operat mai multe modificări, astfel că înainte de intrarea în vigoare a noului Cod penal, Titlul VI era denumit „Infrațiuni care aduc atingere unor activități de interes public sau altor activități reglementate de lege”, iar Capitolul II se intitula „Infrațiunile care împiedică îndeplinirea justiției” (observăm că în acest caz s-a păstrat denumirea marginală).

În redactarea sa anterioară intrării în vigoare a noului Cod penal, în capitolul menționat erau prevăzute următoarele infracțiuni:

- denunțarea calomnioasă (art. 259 C. pen. din 1969);
- mărturia mincinoasă (art. 260 C. pen. din 1969);
- încercarea de a determina mărturia mincinoasă (art. 261 C. pen. din 1969);
- împiedicarea participării în proces (art. 261¹ C. pen. din 1969);
- nedenuțarea unor infracțiuni (art. 262 C. pen. din 1969);
- omisiunea sesizării organelor judiciare (art. 263 C. pen. din 1969);
- favorizarea infractorului (art. 264 C. pen. din 1969);
- omisiunea de a încunoștința organele judiciare (art. 265 C. pen. din 1969);
- arestarea nelegală și cercetarea abuzivă (art. 266 C. pen. din 1969);
- supunerea la rele tratamente (art. 267 C. pen. din 1969);
- tortura (art. 267¹ C. pen. din 1969);
- represiunea nedreaptă (art. 268 C. pen. din 1969);
- evadarea (art. 269 C. pen. din 1969);
- înlesnirea evadării (art. 270 C. pen. din 1969);
- nerespectarea hotărârilor judecătorești (art. 271 C. pen. din 1969);
- reținerea sau distrugerea de înscrisuri (art. 272 C. pen. din 1969);
- sfidarea organelor judiciare (art. 272¹ C. pen. din 1969).

Dacă ne raportăm la diferențele care existau între reglementările din redactarea inițială și cele anterioare intrării în vigoare a noului Cod penal pe care le-am menționat mai sus, constatăm următoarele:

- au fost menținute majoritatea incriminările;
- au fost introduse noi incriminări, respectiv: împiedicarea participării la proces, tortura, reținerea sau distrugerea de înscrisuri și sfidarea organelor judiciare.

O examinare comparativă a dispozițiilor cuprinse în Codul penal din 1969 din perioada anterioară intrării în vigoare a noului Cod penal, ne permite formularea următoarelor observații:

- nu au mai fost prevăzute următoarele infracțiuni: denunțarea calomnioasă, încercarea de a determina mărturia mincinoasă, împiedicarea participării la proces, arestarea nelegală și cercetarea abuzivă, reținerea sau distrugerea de înscrisuri și sfidarea organelor judiciare; precizăm însă că aceste infracțiuni nu mai apar în noua lege în ceea ce privește denumirea lor marginală, deoarece unele acțiuni prin care se realizează elementul material al laturii obiective sunt incriminate în conținutul juridic al altor infracțiuni din acest grup; aceste

aspecte vor constitui obiectul unei analize comparative în raport cu fiecare infraacțiune în parte;

– în acest grup au fost incluse noi infraacțiuni, după cum urmează: nedenunțarea, inducerea în eroare a organelor judiciare, tănuirea, obstrucționarea justiției, influențarea declarațiilor, răzbunarea pentru ajutorul dat justiției, sustragerea sau distrugerea de probe ori de înscrisuri, compromiterea intereselor justiției, încălcarea solemnității ședinței, ultrajul judiciar, cercetarea abuzivă, asistența și reprezentarea neloială, neexecutarea sancțiunilor penale; facem precizarea că o parte din acțiunile prin care se realiza elementul material al laturii obiective din conținutul acestor infraacțiuni, apar incriminate și în Codul penal anterior⁴.

Potrivit doctrinei recente, „Noul Cod penal lărgeste sfera de cuprindere a infraacțiunilor contra înfăptuirii justiției fie prin incriminarea unor fapte care anterior nu constituiau infraacțiuni (spre exemplu, asistența și reprezentarea neloială), fie prin preluarea unor infraacțiuni care, în reglementarea anterioară, făceau parte din categoria infraacțiunilor contra patrimoniului). În alte situații, chiar dacă încriminările au fost menținute în categoria celor contra înfăptuirii justiției, conținutul acestora a fost modificat. Cu titlu exemplificativ, facem referire la favorizarea infractorului (art. 264 C. pen. anterior), faptă incriminată sub forma favorizării făptuitorului (art. 269 C. pen.)”⁵.

Secțiunea a 3-a ***Unele trăsături comune***

A. Obiectul juridic

Obiectul juridic generic (de grup) constă în relațiile sociale referitoare la înfăptuirea justiției, relații care presupun exercitarea actului de justiție cu excluderea totală a oricăror ingerințe în desfășurarea normală a activității organelor judiciare cu atribuții în acest domeniu.

De asemenea, „Fiecare dintre aceste infraacțiuni are și un obiect juridic special, constând în relațiile sociale referitoare numai la un anumit aspect al activității de înfăptuire a justiției. Unele infraacțiuni au și un obiect juridic secundar, constând, spre exemplu, în relațiile sociale referitoare la patrimoniu, în cazul infraacțiunii de tănuire (art. 270 C. pen.), în relațiile sociale referitoare la demnitatea sau integritatea corporală a persoanei, în cazul infraacțiunii de supunere la rele tratamente (art. 281 C. pen.), în relațiile sociale referitoare la libertatea și demnitatea persoanei, în cazul represiunii nedrepte (art. 283 C. pen.) etc.”⁶

B. Obiectul material

Infraacțiunile care au ca *obiect juridic secundar* relațiile sociale referitoare la integritatea corporală a persoanei au ca *obiect material* corpul persoanei împotriva căreia se comite fapta. Printre aceste infraacțiuni menționăm: ultrajul judiciar, cercetarea abuzivă, răzbunarea pentru

⁴ Ion Rusu, Nelu Niță, *op. cit.*, pp. 346-348.

⁵ Tudorel Toader, Marieta Safta în, George Antoniu, Tudorel Toader (coordonatori), Versavia Brutaru, Ștefan Daneș, Constantin Duvac, Ioan Griga, Ion Ifrim, Gheorghe Ivan, Gavril Paraschiv, Ilie Pascu, Ion Rusu, Marieta Safta, Iancu Tănăsescu, Tudorel Toader, Ioana Vasiliu, *Explicațiile noului Cod penal, vol. IV, art. 257-366*, Academia Română, Institutul de Cercetări juridice, Ed. Universul Juridic, București, 2016, pp. 71 și 72.

⁶ *Ibidem*, p. 72.

ajutorul dat justiției și tortura. În cazul infracțiunii de tănuire, *obiectul material* constă într-un bun.

C. Subiecții infracțiunii

În cazul unora dintre infracțiuni *subiectul activ* poate fi calificat, calificarea acestuia constând în calitatea sa de martor (pentru infracțiunea de mărturie mincinoasă), funcționar public (omisiunea sesizării) sau avocat (asistența și reprezentarea neloială).

Pentru alte infracțiuni *subiectul activ* poate fi orice persoană care îndeplinește condițiile generale cerute de lege pentru a avea această calitate (capacitate penală).

În ceea ce privește participație penală, de regulă, aceasta este posibilă în toate formele sale.

Subiectul pasiv general este statul în calitatea sa de titular al valorilor sociale apărute.

Unele infracțiuni au și un subiect *pasiv secundar* care poate fi reprezentat de persoana ale cărei drepturi și interese legitime au fost încălcate prin comiterea oricărei infracțiuni prevăzute în acest grup.

D. Locul și timpul

De regulă, în cazul unora dintre infracțiunile care fac parte din acest grup, locul și timpul comiterii nu prezintă nicio relevanță juridică.

Pentru alte infracțiuni locul și timpul prezintă importanță, cum este cazul infracțiunii de încălcare a solemnității ședinței, ultraj judiciar, cercetare abuzivă, supunerea la rele tratamente etc.

E. Latura obiectivă

Elementul material al laturii obiective constă într-o acțiune sau inacțiune a subiectului activ.

Potrivit doctrinei recente printr-o *acțiune* se realizează, „spre exemplu: inducerea în eroare a organelor judiciare (art. 268 C. pen.); favorizarea infractorului (art. 269 C. pen.); tănuirea (art. 270 C. pen.); obstrucționarea justiției [art. 271 alin. (1) lit. a) C. pen.], atunci când subiectul activ împiedică, fără drept, organul de urmărire penală sau instanța de judecată să efectueze, în condițiile legii, un act procedural; influențarea declarațiilor (art. 272 C. pen.); răzbunarea pentru ajutorul dat justiției (art. 274 C. pen.); sustragerea sau distrugerea de probe ori de înscrisuri (art. 275 C. pen.); compromiterea intereselor justiției (art. 277 C. pen.); încălcarea solemnității ședinței (art. 272 C. pen.); ultrajul judiciar (art. 279 C. pen.); cercetarea abuzivă (art. 280 C. pen.); tortura (art. 282 C. pen.) sau represiunea nedreaptă (art. 283 C. pen.).

Printr-o *inacțiune* se realizează, spre exemplu: nedenunțarea (art. 266 C. pen.) sau omisiunea sesizării (art. 267 C. pen.)”⁷.

În cazul unora dintre infracțiuni este necesar a fi îndeplinite și anumite cerințe esențiale, respectiv: fapta trebuie să constituie o infracțiune contra vieții sau care a avut ca urmare moartea unei persoane (pentru infracțiunea de nedenunțare); fapta prevăzută de legea penală trebuie să fie comisă în legătură cu serviciul în cadrul căruia funcționarul public îndeplinește sarcinile (pentru infracțiunea de omisiunea sesizării); subiectul activ trebuie să cunoască faptul că obiectul denunțului sau a plângerii nu este întemeiat pe comiterea unei fapte penale,

⁷ *Ibidem*, p. 73.

sau, cu alte cuvinte, sesizarea sau denunțul sunt nereale (pentru infracțiunea de inducere în eroare a organelor judiciare) etc.

Urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru activitatea de înfăptuire a justiției.

Legătura de cauzalitate rezultă de cele mai multe ori din materialitatea faptei.

F. Latura subiectivă

Forma de vinovăție cu care se comit aceste infracțiuni este *intenția* care poate fi *directă* sau *indirectă*.

Fapta comisă din culpă se pedepsește numai în cazul a două infracțiuni, respectiv: omisiunea sesizării și înlesnirea evadării în modalitatea prevăzută în art. 286 alin. (4) C. pen.

Potrivit doctrinei recente, „unele dintre infracțiunile examinate pot fi săvârșite *numai cu intenție directă*.”

Astfel, infracțiunea constând în sustragerea sau distrugerea de probe ori de înscrisuri [art. 275 alin. (1) C. pen.] poate fi săvârșită numai cu intenție directă, deoarece faptele incriminate sunt săvârșite în scopul de a împiedica aflarea adevărului într-o procedură judiciară. Tot astfel, infracțiunea de tortură [art. 282 alin. (1) lit. a)-c) C. pen.] se săvârșește în scopul obținerii de informații sau declarații, în scopul de a pedepsi persoana vătămată sau o terță persoană pentru un act pe care l-a comis sau este bănuită că l-a comis, respectiv în scopul de a intimida persoana vătămată sau de a face presiuni asupra unei terțe persoane”⁸.

G. Forme, modalități, sancțiuni

Actele de pregătire sunt posibile în cazul majorității infracțiunilor, însă acestea nu sunt pedepsite.

Tentativa este de asemenea posibilă în cazul majorității infracțiunilor, însă nu este pedepsită decât în cazul următoarelor infracțiuni: tortură, evadare și înlesnirea evadării.

De asemenea, „Tentativa nu este posibilă: în cazul infracțiunilor la care elementul material al laturii obiective constă într-o omisiune (nedenunțarea sau omisiunea sesizării); în cazul infracțiunilor în care elementul material al laturii obiective se realizează prin viu grai (exemplu – ultrajul judiciar, realizat prin amenințare pe cale verbală); în cazul infracțiunilor săvârșite cu intenție depășită [forma agravată a infracțiunii de tortură, art. 282 alin. (3) C. pen.]; în cazul infracțiunilor săvârșite din culpă [forma agravată a infracțiunii constând în înlesnirea evadării art. 286 alin. (4) C. pen.]”⁹

Consumarea infracțiunilor care fac parte din această grupă are loc în momentul în care, după executarea acțiunii sau inacțiunii incriminate apare urmarea periculoasă, care se identifică cu starea de pericol pentru activitatea de înfăptuire a justiției.

Epuizarea. În cazul unora dintre infracțiuni, după momentul consumării apare și un moment al epuizării, care se identifică cu momentul în care încetează activitatea infracțională.

Astfel, „infracțiunea constând în sustragerea sau distrugerea de probe ori înscrisuri [art. 275 alin. (1) C. pen.], având formă continuă, atunci când elementul material al laturii obiective se realizează prin reținerea de mijloace material de probe sau de înscrisuri, va cunoaște și un moment al epuizării, momentul în care încetează activitatea infracțională”¹⁰.

⁸ *Ibidem*, pp. 73 și 74.

⁹ *Ibidem*, p. 74.

¹⁰ *Ibidem*, p. 74.

În ceea ce privește modalitățile normative, constatăm că unele dintre infracțiuni prezintă o singură modalitate normativă, cum este cazul infracțiunilor de nedenunțare, răzbunare pentru ajutorul dat justiției și încălcarea solemnității ședinței, în timp ce alte infracțiuni prezintă și modalități normative asimilate modalității tip, atenuate sau agravate.

Infracțiunile care prezintă și unele modalități normative asimilate modalității tip sunt: sustragerea sau distrugerea de probe, ultrajul judiciar, cercetarea abuzivă și asistența și reprezentarea neloială.

Unele modalități normative atenuate, cum este cazul sancționării infracțiunilor comise din culpă, se regăsesc în cazul infracțiunilor de omisiunea sesizării și înlesnirea evadării în modalitatea prevăzută în art. 286 alin. (4) C. pen.

De asemenea, modalități normative atenuate se întâlnesc și în cazul infracțiunii de compromitere a intereselor justiției.

Unele modalități normative agravate sunt prevăzute în cazul infracțiunilor: inducere în eroare a organelor judiciare, mărturia mincinoasă, supunerea la rele tratamente, tortura, represiunea nedreaptă, evadarea și înlesnirea evadării.

În raport cu gravitatea infracțiunilor comise, pedepsele sunt diferite. Astfel, unele sunt sancționate numai cu pedeapsa închisorii, altele cu pedeapsa închisorii alternativ cu pedeapsa amenzii, iar altele numai cu pedeapsa amenzii.

Pedeapsa închisorii este prevăzută în cazul următoarelor infracțiuni: inducerea în eroare a organelor judiciare în modalitatea normativă agravată prevăzută în art. 268 alin. (2) C. pen., influențarea declarațiilor, mărturia mincinoasă în modalitatea normativă agravată prevăzută la art. 273 alin. (2) C. pen., răzbunarea pentru ajutorul dat justiției, sustragerea sau distrugerea de probe sau înscrisuri, tortura, represiunea nedreaptă, evadarea și înlesnirea evadării.

Pedeapsa amenzii este prevăzută în modalitatea normativă atenuată a infracțiunii de neexecutare a sancțiunilor penale.

În cazul celorlalte infracțiuni, sancțiunea este închisoarea alternativ cu amenda.

În acest grup de infracțiuni sunt prevăzute și unele cauze speciale de nepedepsire, respectiv: nedenunțarea, inducerea în eroare a organelor judiciare, favorizarea făptuitorului, tăinuirea și mărturia mincinoasă¹¹.

Secțiunea a 4-a

Situații tranzitorii. Aplicarea legii penale mai favorabile

Situația tranzitorie în care ne aflăm, care va exista și în viitor, implică necesitatea stabilirii și aplicării legii penale mai favorabile în cazul în care o infracțiune ce face parte din acest titlu a fost comisă sub imperiul Codului penal din 1969 și este judecată sau urmează a fi judecată după intrarea în vigoare a noului Cod penal.

Ne vom mai afla în prezența acestei situații și în ipoteza în care, după intrarea în vigoare a noului Cod penal, legiuitorul promovează o serie de modificări a conținutului juridic sau a limitelor de pedeapsă în cazul unor infracțiuni, ori abrogă unele din cele existente în Codul penal în vigoare sau sunt incriminate alte fapte.

Un exemplu concludent în ceea ce privește abrogarea este reprezentat de infracțiunea prevăzută în art. 276 C. pen., cu denumirea marginală „*Presiuni asupra justiției*”, infracțiune

¹¹ Ion Rusu, Nelu Niță, *op. cit.*, pp. 348-350.

care a fost abrogată la „presiunea exercitată” de presa audiovizuală și opinia publică din România, prin Legea nr. 159/2014 pentru abrogarea art. 276 din Legea nr. 286/2009 privind Codul penal¹².

Aceeași situație este incidentă, în anumite cazuri, și pentru infracțiunile deja judecate, pentru care s-a pronunțat o hotărâre definitivă potrivit legii vechi, până la intrarea în vigoare a noului Cod penal sau a altui text nou.

Având însă în vedere complexitatea și varietatea situațiilor, apreciem că cele mai multe probleme se vor constata în cazul în care se impune aplicarea legii penale mai favorabile până la judecarea definitivă a cauzei.

Pe de altă parte menționăm că datorită specificului lor, aplicarea legii penale diferă de la o infracțiune la alta, chiar dacă în ceea ce privește conținutul lor juridic acesta este asemănător, iar limitele speciale ale sancțiunilor prevăzute sunt destul de apropiate.

Nu în ultimul rând, apreciem că în cadrul procesului de individualizare a legii penale mai favorabile, se impune și examinarea concretă, comparativă, a normelor de drept penal din cele două legi, cu posibilitatea identificării unor acțiuni ce intră în conținutul laturii obiective a unor infracțiuni, care au fost dezincriminate în noua lege.

Astfel, dacă ne raportăm strict la infracțiunea de nedenunțare (art. 266 C. pen.) care are corespondent în legea anterioară în art. 262 (Nedenunțarea unor infracțiuni), constatăm următoarele:

– în noua lege au fost dezincriminate infracțiunile de nedenunțare a următoarelor infracțiuni: tâlhăria (cu excepția tâlhăriei urmate de moartea victimei), pirateria, delapidarea, distrugerea [în modalitățile agravate prevăzute în alin. (2) – (4)], distrugerea calificată [prevăzută în art. 218 alin. (1)] și distrugerea și semnalizarea falsă prevăzută în art. 276 alin. (3) C. pen. din 1969; în aceste împrejurări nedenunțarea infracțiunilor menționate a fost scoasă de sub incidența penală;

– în ceea ce privește limitele speciale ale pedepsei, observăm că în noua lege acestea sunt mai reduse în raport cu legea veche (6 luni la 2 ani sau amendă față de 3 luni la 3 ani).

Pornind de la condițiile de incriminare diferite și limitele speciale ale pedepselor, se poate observa că legea penală mai favorabilă în cazul acestei infracțiuni poate fi atât legea nouă, cât și legea veche.

Precizăm însă că în cazul infracțiunilor a căror limite speciale ale pedepselor sunt mai reduse (de cele mai multe ori prevăzute cu pedeapsa alternativă a amenzii), cercetarea modalităților de identificare și aplicare a legii penale mai favorabile are doar o importanță teoretică, didactică, deoarece în practica judiciară, pentru aceste infracțiuni a intervenit prescripția răspunderii penale sau a executării pedepsei.

Deoarece în cadrul titlului introductiv, în Capitolul VI am realizat o examinare succintă a dispozițiilor care privesc aplicarea legii penale mai favorabile, pentru alte informații recomandăm studierea acestora.

Facem precizarea că în cazul analizei fiecăreia dintre infracțiunile cuprinse în acest grup vom prezenta și unele ipoteze de aplicare a legii penale mai favorabile, motiv pentru care nu insistăm cu alte precizări¹³.

¹² Publicat în M. Of. nr. 887 din 5 decembrie 2014.

¹³ Ion Rusu, *Infraacțiunile contra înfăptuirii justiției în legislația română de la marea unire până în zilele noastre. Continuitatea incriminării*, Academia Română, Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu”, *Comunicări prezentate la sesiunea anuală de comunicări științifice „Dreptul românesc la 100 de ani de la Marea Unire. Dimensiuni și tendințe”*, Ed. Universul Juridic, București, 20 aprilie 2018, Volum indexat în baza de date internațională CEEOL, pp. 437-443; Ion Rusu, Nelu Niță, *op. cit.*, pp. 351 și 352.

Examinarea infracțiunilor

Secțiunea I Nedenunțarea¹⁴

1. Concept și caracterizare

Pe fondul reformei legislative impuse prin adoptarea noului Cod penal, multe incriminări au suferit numeroase modificări atât în conținutul lor juridic, cât și cu privire la denumirea marginală.

Fiind inclusă în această categorie, infracțiunea de nedenunțare a suferit câteva modificări, motiv pentru care procedăm la examinarea acesteia, încercând să evidențiem câteva particularități specifice.

Astfel, potrivit conținutului său juridic, infracțiunea de nedenunțare constă în fapta unei persoane care, după ce a luat la cunoștință de comiterea unei fapte prevăzute de legea penală contra vieții sau care a avut ca urmare moartea unei persoane, nu aduce de îndată la cunoștință autorității această situație.

¹⁴ Art. 266. Nedenunțarea

(1) Fapta persoanei care, luând cunoștință de comiterea unei fapte prevăzute de legea penală contra vieții sau care a avut ca urmare moartea unei persoane, nu înștiințează de îndată autoritățile se pedepsește cu închisoare de la un an la 3 ani.

(1¹) Fapta persoanei care, luând cunoștință de comiterea unei fapte prevăzute de legea penală, de trafic și exploatare a persoanelor vulnerabile ori contra libertății și integrității sexuale, săvârșite fașă de un minor, nu înștiințează de îndată autoritățile se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 2 ani.

(2) Nedenunțarea săvârșită de un membru de familie nu se pedepsește.

(3) Nu se pedepsește persoana care, înainte de punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva unei persoane pentru săvârșirea faptei nedenunțate, încunoștințează autoritățile competente despre aceasta sau care, chiar după punerea în mișcare a acțiunii penale, a înlesnit tragerea la răspundere penală a autorului sau a participanților.

Textul este redat așa cum a fost modificat și completat prin Legea nr. 186/2021 pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, publicată în M. Of. nr. 657 din 2 iulie 2021, Articol Unic, pct. 3 și 4.

Art. 266. Nedenunțarea (în redactarea inițială de la 01.02.2014)

(1) Fapta persoanei care, luând cunoștință de comiterea unei fapte prevăzute de legea penală contra vieții sau care a avut ca urmare moartea unei persoane, nu înștiințează de îndată autoritățile se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Nedenunțarea săvârșită de un membru de familie nu se pedepsește.

(3) Nu se pedepsește persoana care, înainte de punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva unei persoane pentru săvârșirea faptei nedenunțate, încunoștințează autoritățile competente despre aceasta sau care, chiar după punerea în mișcare a acțiunii penale, a înlesnit tragerea la răspundere penală a autorului sau a participanților.

Art. 262. Nedenunțarea unor infracțiuni (Codul penal din 1969)

(1) Omisiunea de a denunța de îndată săvârșirea vreuneia dintre infracțiunile prevăzute în art. 174, 175, 176, 211, 212, 215¹, 217 alin. (2)-(4), art. 218 alin. (1) și art. 276 alin. (3) se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani.

(2) Fapta prevăzută în alin. (1), săvârșită de soț sau o rudă apropiată, nu se pedepsește.

(3) Nu se pedepsește persoana care, mai înainte de a se fi început urmărirea penală pentru infracțiunea nedenunțată, încunoștințează autoritățile competente despre acea infracțiune sau care, chiar după ce s-a început urmărirea penală ori după ce vinovații au fost descoperiți, a înlesnit arestarea acestora.

În ceea ce privește sintagma „comiterea unei fapte prevăzute de legea penală contra vieții”, apreciem că legiuitorul s-a referit atât la infracțiunile cuprinse în Titlul I, Capitolul I din Partea specială a Codului penal, cu denumirea „Infracțiuni contra vieții”, respectiv: omorul, omorul calificat, uciderea la cererea victimei, determinarea sau înlesnirea sinuciderii și uciderea din culpă, cât și la alte infracțiuni (uciderea nou-născutului săvârșită de către mamă, violențele în familie, ultrajul și ultrajul judiciar).

O altă acțiune incriminată recent constă în fapta persoanei care a luat cunoștință de comiterea unei fapte de trafic și exploatare a persoanelor vulnerabile ori contra libertății și integrității sexuale, săvârșite față de un minor, nu înștiințează de îndată autoritățile.

Textul prevede și două cauze speciale de nepedepsire, respectiv când nedenunțarea este comisă de un membru de familie¹⁵ și în ipoteza în care persoana în cauză înainte de punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva unei persoane pentru săvârșirea faptei nedenunțate, încunoștințează autoritățile competente despre aceasta sau care, chiar după punerea în mișcare a acțiunii penale, a înlesnit tragerea la răspundere penală a autorului sau a participanților”.

Într-o examinare amplă, în cadrul expunerii de motive se arată că „Această infracțiune cunoaște o nouă reglementare în raport cu conținutul său actual urmare modificărilor evidente ale rațiunilor avute în vedere de legiuitor la data incriminării acestei fapte. După cum se cunoaște, la apariția codului penal în vigoare prin infracțiunea de nedenunțare se urmărea determinarea oricărei persoane să sesizeze autoritățile cu privire la săvârșirea unor infracțiuni considerate de mare gravitate pentru societatea din acea vreme, precum și unele infracțiuni contra avutului obștesc cum ar fi delapidarea, furtul, tâlhăria, pirateria, înșelăciunea sau distrugerea [art. 223, art. 226, art. 229 și art. 231alin. (2)-(4)], care puteau atrage chiar pedeapsa cu moartea în cazul în care produceau consecințe deosebit de grave. Ulterior anului 1989, deși rațiunile ce justificau sancționarea penală în cazul nedenunțării unor infracțiuni săvârșite contra patrimoniului au dispărut, legiuitorul, care prin Legea nr. 140/1996 a abrogat integral infracțiunile contra avutului obștesc, a înțeles să sancționeze în continuare prin mijloace penale nedenunțarea unor infracțiuni contra patrimoniului public sau privat, precum tâlhăria, pirateria, delapidarea, distrugerea sau distrugerea calificată (...).

De aceea, a fost prevăzută doar dispoziția privitoare la sancționarea persoanei care, luând cunoștință de săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală contra vieții sau ca a avut ca urmare moartea unei persoane, după săvârșirea acesteia, nu încunoștințează de îndată autoritățile. Se observă că în noua reglementare există obligația de denunțare pentru toate faptele prevăzute de legea penală contra vieții sau care au avut ca urmare moartea unei persoane și nu doar pentru faptele intenționate contra vieții, așa cum prevede textul în vigoare.

Textul propus aduce și unele modificări de natură terminologică prin instituirea unei obligații de denunțare a unei *fapte prevăzute de legea penală* și nu a unei *infracțiuni*, rațiunea fiind aceea că pentru existența infracțiunii de nedenunțare interesează doar ținerea sub tăcere față de autorități a pregătirii sau comiterii unei fapte periculoase interzise de legea penală împotriva unei persoane, fiind fără relevanță că fapta respectivă nu a fost încă pusă în executare, că actele de executare deja comise se află în faza actelor premergătoare ori a unei tentative nepedepsite de lege sau că nu s-ar putea angaja răspunderea penală ca urmare a existenței unor cauze de neimputabilitate (de exemplu minoritatea sau iresponsabilitatea).

¹⁵ Expresia de *membru de familie* este redată în textul art. 177 C. pen.

Pentru aceste rațiuni a fost de asemenea modificată denumirea marginală a infracțiunii din „Nedenunțarea unor infracțiuni” în cea de „Nedenunțare” (...).¹⁶

În legătură cu rațiunea incriminării acestei fapte și implicit valoarea socială protejată, doctrina recentă a reținut că: „Deși obligația de a descoperi faptele de natură penală și de a declanșa procedurile penale împotriva autorilor acestor fapte aparține statului, în acest caz această obligație este transferată de la autoritățile statului la simpli cetățeni. Altfel spus, statul recunoaște că ar avea dificultăți în a interveni și, pentru a crește eficiența actului de înfăptuire a justiției, obligă simpli cetățeni, sub amenințarea unei sancțiuni penale, să colaboreze la demararea unor proceduri penale în cazul în care aceștia află de comiterea unor infracțiuni grave.

În dreptul comparat, acest text de incriminare este folosit cu maximă precauție, tocmai din cauza transferului responsabilității represivii penale din sarcina autorității statului în sarcina simplilor cetățeni. Fără îndoială că obligația de a denunța poate fi calificată ca fiind o obligație morală și civică, însă sancționarea penală a cetățenilor pentru nerespectarea acestei obligații pune în discuție principiul minimei intervenții. De exemplu, în sistemul german, sancționarea penală a nedenunțării se reține doar în cazul infracțiunii de terorism și doar în ipoteza în care prin denunț autoritățile statului ar putea împiedica concretizarea acțiunilor teroriste. Faptul că, ulterior, un cetățean află că în acțiunea teroristă au fost implicate persoane pe care nu le denunță nu determină reținerea infracțiunii de nedenunțării¹⁷.

Suntem de acord cu opinia autorilor citați apreciind și noi că prin această incriminare se pune în discuție principiul minimei intervenții, mai concret atingerea adusă acestui principiu.

Potrivit doctrinei recente, „Principiul minimei intervenții *se impune în primul rând legiuitorului*, în alegerea valorilor sociale cărora le asociază protecția penală și a acțiunilor vătămătoare pentru respectivele valori, care justifică intervenția acestei protecții. Se poate spune că normele penale nu-și pot propune să tuteleze sau să orienteze toate valorile etico-sociale, ci trebuie să protejeze o anumită sferă de valori, esențiale pentru conviețuirea în societate, împotriva atacurilor celor mai grave îndreptate împotriva lor¹⁸.

2. Codul penal în vigoare în raport cu legea anterioară

Infracțiunea examinată era prevăzută sub denumirea marginală „Nedenunțarea unor infracțiuni” și în Codul penal din 1969 în art. 262.

Precizăm că dispozițiile textului de incriminare de la data intrării în vigoare a Codului penal au fost modificate și completate prin Legea nr. 186/2021, articol unic, pct. 3 și 4.

Foarte important de reținut este faptul că aceste modificări și completări au determinat completarea instituției prescripției răspunderii penale în ceea ce privește lipsa de incidență a acesteia cu infracțiunile prevăzute la art. 209-211, 213 și 282.

¹⁶ Valerian Cioelei, *prefață la Codul penal (Legea nr. 286/2009), Noile coduri incluzând și Expunerile de motive, publicat la 24.07.2009*, Ed. C.H. Beck, București, 2009, pp. 50-52.

¹⁷ Sergiu Bogdan (coordonator), Doris Alina Șerban, George Zlati, *Noul Cod penal, Partea specială, Analize, explicații, comentarii*, Perspectiva Clujeană, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 325.

¹⁸ Florin Streteanu, Daniel Nițu, *Drept penal, Partea generală, Curs universitar, vol. I*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, pp. 65-66.